

Costos i beneficis de la independència de Catalunya pel sector de la cultura.

Introducció

Davant d'un repte tan transcendent com el de la possible independència de Catalunya, ¿perquè l'anàlisi sobre el seu impacte en la cultura ha generat tan poc debat entre els professionals del sector i en la ciutadania en general? L'únic tema que provoca controvèrsia és el de la llengua, però en canvi observo poca reflexió sobre els efectes del "procés" en el mercat professional, en la qualitat i diversitat de l'oferta i la demanda cultural, en el dinamisme endogen, l'endogàmia o el cosmopolitisme de les seves expressions i interaccions, o en el desenvolupament de la projecció i l'intercanvi internacional de la cultura catalana. Cap dels 18 informes del Llibre blanc sobre la transició nacional tracta específicament l'àmbit de la cultura, i només s'esmenta el règim lingüístic, la transmissió del patrimoni històric, artístic i cultural de l'estat precedent als estats successors i la qüestió de les comunicacions i les tecnologies de la informació. Els costos, beneficis i les estratègies que caldria implementar per assolir una vida cultural dinàmica –o per minimitzar els efectes negatius del procés– no s'avaluen, malgrat que el lema dels redactors del Llibre blanc és "conèixer per poder decidir".

El present text pretén aportar el seu gra de sorra i generar debat entre tots aquells interessats en aprofundir en la qüestió a partir de l'anàlisi prospectiva dels diversos escenaris oberts. Sóc conscient de la incertesa i dificultats de tot exercici de prognosi, que en aquest cas se li suma el fet que molts partim d'opcions ideològiques preses. No obstant això, crec que cal intentar un diàleg profund, amb voluntat d'objectivitat, amb la finalitat de "conèixer per poder decidir" i, en darrera instància, ajudar al desenvolupament del sector cultural català, amb independència de l'escenari que finalment s'imposi.

L'anomenat procés cap a la independència és de resultat incert i està condicionat de manera molt especial per com actuïn els diversos agents polítics, econòmics, socials i culturals amb capacitat d'incidència. La teoria de jocs ens dona algunes pistes sobre el comportament dels agents, però no ens desvela el resultat. Alguns efectes del procés es noten ja en diversos àmbits culturals (per exemple en una certa reducció dels intercanvis i de la facturació catalana a la resta d'Espanya, o en l'esforç per trobar mercats a l'estranger, propiciats també per la debilitat de la demanda interna), però és evident que tot pot canviar en funció de la dinàmica política que finalment s'imposi. Amb l'objectiu d'aclarir el panorama, val la pena avaluar la situació que viurà el país, els seus ciutadans i el sector cultural català en funció de 3 grans escenaris possibles:

- Escenari 1: Assoliment de la independència
- Escenari 2: Pacte amb l'estat, amb major autonomia política, fiscal i cultural per a Catalunya
- Escenari 3: Manteniment del status quo polític actual

A continuació intento analitzar l'impacte potencial de cadascun d'aquests escenaris sobre el sector cultural català, posant èmfasi en el cas de l'assoliment de la independència donat el títol d'aquest text. Així mateix, plantejo aquelles estratègies que al meu entendre caldria desenvolupar per minimitzar els costos i maximitzar els beneficis possibles en tots tres contextos. En tot cas, els impactes esperats depenen fonamentalment de com es produeixin cada un d'aquests processos, i de l'actitud, capacitat d'iniciativa i tenacitat del govern i del sector cultural català per a fer front a les múltiples dificultats que tots tres escenaris comporten. Fer un pronòstic és francament complex donades les dificultats d'avaluar de forma prospectiva una situació singular, sense quasi precedents. En particular, ja que vivim una triple crisi: política (l'encaix de Catalunya a Espanya, al que cal afegir l'esgotament del sistema polític nascut en la transició), econòmica (una greu crisi financera, econòmica i pressupostària d'escala internacional) i dels models de negoci d'amplis sectors culturals.

Escenari 1: Assoliment de la independència

En el cas d'assolir-se en un termini breu la independència (menys de 5 anys), el procés previ al trencament, el propi moment de transició i l'organització del nou estat en un entorn no especialment amigable condicionaran el desenvolupament del sector cultural, tant durant la fase prèvia, com en el moment de ruptura i els primers anys d'una Catalunya independent. Donat el posicionament marcadament en contra de l'oligarquia política i econòmica estatal (i per convicció o contagi d'una gran part de la societat espanyola) no crec que el procés pugui ser negociat raonadament. Malauradament no estem en l'escenari viscut entre la República Txeca i Eslovàquia, o

en el que es podria preveure en països amb llarga tradició democràtica com el Regne Unit o el Canadà. L'actitud contrària i les reaccions negatives –fins i tot en contra dels seus propis interessos un cop la independència sigui un fet– per part de tots aquells agents que perden o creuen perdre amb el canvi (simbòlica o material) s'intensificaran com més llarg i conflictiu a nivell polític sigui el procés. El mal afectarà tant a la cultura catalana com a l'espanyola, ja que tota reducció dels intercanvis, les autoexclusions i els boicots sobre professionals i productes tindran conseqüències negatives en les relacions entre dues cultures molt interdependents i entrelaçades.

Adicionalment, cal tenir en compte els dubtes i les pors de molts catalans, fet que no només pot fer fracassar el procés sinó genera incomunicació en una comunitat culturalment diversa i amb sentiments de pertinença heterogenis. Aquesta diversitat, no necessàriament negativa (la diversitat endògena ens prepara millor cara als reptes de la globalització), al ser utilitzada profusament per l'espanyolisme (el mantra del trencament de la societat catalana sense plantejar-se les raons de la desafecció dels catalans respecte del projecte espanyol) pot generar un cop assolida la independència l'exclusió –induïda o per autoexclusió– dels agents més militants de l'unionisme intern. Caldria intentar evitar-ho ja que comporta un clar empobriment per a la cultura catalana.

En tot cas, cal esperar que a mesura que el temps passi i la independència es consolidi, la major part dels impactes negatius heretats –i que s'hauran multiplicat durant el procés– s'aniran reduint, i en canvi es notaran els efectes positius de disposar de més recursos i de més llibertat. El fet de poder decidir el propi futur amb totes les conseqüències obligarà a una major responsabilitat legislativa, executiva, inspectora i sancionadora, tant per acció com per omissió. No ens podem escudar en la malvolença espanyola i caldrà assumir els riscos de decisions no sempre fàcils o complaents. La gestió dels interessos generals en el si d'una societat amb múltiples interessos particulars, però que té mitificat el consens, pot portar-nos a una certa inacció clarament contraproductent (com ja passa amb inversions en infraestructures, l'estructura territorial o la llei electoral catalana). Quan la reacció en contra provingui de poderosos interessos externs (com ja es va donar amb la Llei del cinema o indirectament passa –via recurs d'inconstitucionalitat del govern central– amb la Llei de l'impost als operadors de comunicacions electròniques per al foment de l'audiovisual) caldrà defensar-se amb estratègies sòlides, que tinguin en compte tots els impactes i la capacitat de resistència endògena. Per aquest motiu, així com per la necessitat de cohesionar el país en un moment d'il·lusió però també de debilitat i risc, caldrà un notable esforç de comprensió, diàleg i acompanyament respecte a aquella part de la societat catalana que no desitjava la independència i pot autoexcloure's o fins i tot actuar de quinta columna.

En termes generals, cal suposar que un cop superat el moment traumàtic de la transició i de manca de recursos fiscals, el govern català augmentarà els pressupostos públics destinats a cultura donada la necessitat de cohesionar internament la societat, implicar a tots els operadors culturals i explicar internacionalment el nou país. Els nous recursos disponibles hauran de compensar, així mateix, la pèrdua de les aportacions de l'administració central als projectes culturals catalans (d'acord amb les dades de 2012 no és una quantitat molt gran, 36,9 milions d'Euros sobre una despesa pública total en cultura a Catalunya de 896,7 milions d'Euros). També caldrà tenir en compte que passa amb les aportacions de la Unió Europea en el cas d'una exclusió temporal de Catalunya a la mateixa. De totes maneres la recuperació dels recursos fiscals aportats a la hisenda espanyola i europea superarà amb escreix el que es rep dels seus respectius pressupostos de despesa. Tanmateix, més enllà d'aquests recursos, cal preveure la pèrdua d'oportunitats i per tant destinar fons per formar part dels programes europeus de cooperació (com fa per exemple Noruega).

Els àmbits més afectats per la independència seran els més imbricats al sistema cultural, mediàtic i institucional espanyol, aquells més vulnerables a una opinió pública espanyola dolguda o manipulada (àmbits propers als decisors polítics o dependents de la imatge pública), així com els que comparteixen referents amb la cultura espanyola. Però mentre que en els dos primers casos poden tenir conseqüències només temporals, caldrà prestar especial atenció a aquelles expressions culturals percebudes com intrínsecament espanyoles (cas del flamenc, la literatura en llengua castellana o l'ensenyament de l'espanyol per estrangers). Aquests sectors, d'un gran dinamisme i riquesa a Catalunya, poden perdre mercat al no ser considerats genuïns per part del mercat internacional. Tal com ensenya l'exemple editorial, la fortalesa de l'edició en català és indissociable de la capitalitat de l'edició en castellà. Hi haurà notables interessos per tal de que es perdin aquests mercats (malauradament acompanyats per miopia endogàmica interna), però caldrà aprofitar el saber fer i les xarxes de relació acumulades per demostrar la nostra expertesa i competitivitat en aquests camps.

Al mateix temps, caldrà donar suport des dels inicis als professionals, productores i institucions més afectades i enfortir l'estratègia d'internacionalització, començant pel mercat espanyol, europeu i llatinoamericà.

Pel que fa a Espanya, és i continuarà sent un país atractiu, divers i farcit d'oportunitats, amb actors amb ganes de presentar els seus projectes o venir a treballar a Catalunya, i viceversa. La proximitat, llarga trajectòria compartida, densitat de relacions humanes, culturals i comercials, així com el gran coneixement mutu sobre els agents, els mercats, hàbits de consum i cultura organitzativa el continuen fent un espai prioritari d'intervenció. Només caldrà esperar que el dol o ressentiment generat per la pèrdua

viscuda es redueixi i començar a treballar amb totes aquelles institucions i persones amb menys prejudicis nacionals. Cal tenir en compte que el castellà i la cultura espanyola –difosa a través dels mitjans de comunicació i les indústries culturals – tenen una presència majoritària a casa nostra. Agradi o no, continuarem en bona mesura formant part del mateix sistema cultural i de mercat, d'una manera tant o més intensa del que passa entre el sistema cultural francès i el de la Bèlgica francòfona. En tot cas, caldrà treballar per tal de que les relacions no siguin subsidiàries o de dependència per motius demogràfics o polítics, sinó de mutu intercanvi. Per aquest motiu caldrà endegar a tots els nivells –entre professionals, empreses i també per part de les agències governamentals– un enorme esforç de reconstrucció de llaços i de penetració en el mercat espanyol (que en alguns casos és també la porta cap als mercats llatinoamericans).

A nivell europeu i internacional, caldrà treballar presentant projectes atractius, competitius i de qualitat. La cultura catalana compta gràcies a la marca Barcelona d'una enorme projecció internacional, sent la ciutat porta d'accés en doble sentit entre els moviments internacionals i les dinàmiques culturals internes. Aquesta funció difícilment s'estrucarà si continua l'ambient obert, cosmopolita i de recerca de la qualitat, però cal mantenir-la plena de contingut, donant suport al conjunt d'expressions de creativitat valuoses amb independència de l'idioma o format d'expressió. Una Catalunya independent –el seu govern, societat i indústria cultural– erraria enormement si renunciés al fantàstic capital que implica el domini del castellà o la riquesa provinent d'una realitat multicultural cada cop més gran. Pel que fa a les prioritats d'intervenció, més enllà dels grans països amb capacitat geoestratègica (Alemanya, França, Regne Unit i els lobbys de Brussel·les pel que fa a Europa, o els Estats Units, Rússia, Japó i Xina a escala mundial), cal prestar una especial atenció als països de cultura llatina, en particular els més propers: França, Itàlia i Portugal. Amb ells hi ha un gran flux de relacions personals, econòmiques i culturals, i malgrat que els costi entendre les raons de la independència de Catalunya, cal no desapropitar l'enorme atractiu que per ells té Barcelona i el gran nombre de professionals de la cultura d'aquests països residents a casa nostra. En el cas francès, la independència de Catalunya representa alhora un temor (qüestiona el model d'estat-nació i té el perill de propagar-se) i una oportunitat pels interessos francesos ja que podran entrar a competir en un territori on les empreses d'estat espanyoles hauran perdut la posició dominant. Catalunya hauria de recuperar la pertinença a la francofonia i convèncer a les generacions seduïdes pel món anglosaxó del potencial dels referents i del mercat llatí. Un possible programa consistiria en potenciar la creació d'un consell cultural llatí similar al Consell Nòrdic o, si no s'assoleix, equivalent a l'acord Visegrad entre Polònia, República Txeca, Eslovàquia i Hongria.

Pel que fa a Amèrica Llatina, aquest és un mercat enormement important pel sector cultural català. Es possible que en un primer moment els costi entendre la separació d'Espanya. No obstant això, desvincular-se de la prepotència neocolonial espanyola (malaauradament molt arrelada en molts agents hispànics, a vegades inclús en alguns catalans) i oferir l'alternativa d'un altre país europeu amb enormes vincles, coneixences i complicitats amb la seva realitat, pot ajudar a construir espais de cooperació fructífers. L'avantatge és la manca de prejudicis; l'inconvenient els biaix comunicatiu, ja que la informació sobre la península ibèrica arriba des de mitjans espanyols. Catalunya ha de reivindicar formar part de la comunitat iberoamericana (Andorra ja n'és membre) aportant recursos, iniciatives i una actitud fraternal de cooperació horitzontal.

Un cas a part és el del País Valencià i les Illes Balears. Formem part del mateix sistema cultural, en particular en aquells àmbits on l'idioma és el vehicle de comunicació. En els restants àmbits, el mercat i el sistema de referència són més confusos, basculant entre el marc estrictament regional, el nacional i l'estatal. Amb la independència, el fet d'estar inscrits en dos estats diferents que acaben de separar-se, dificultarà les relacions. L'oligarquia espanyola veu en els sectors més propers a la realitat catalana – i la cultura n'és per antonomàsia un d'ells – la quinta columna d'un procés que qüestiona el sentiment nacional i la unitat de mercat. Per tant, cal preveure la intensificació de la perenne campanya per obstaculitzar les relacions entre els Països Catalans. Potser caldrà utilitzar la reciprocitat de visió dels canals televisius i radiofònics espanyols a Catalunya per tal de forçar que els mitjans catalans es puguin veure al País Valencià i a les Illes. En aquest tipus de temes, la fi de la relació subsidiària pot ajudar a negociar millor una relació beneficiosa pels ciutadans d'ambdós estats. En tot cas, caldrà potenciar les relacions i afavorir el moviment dels professionals i els productes culturals entre els respectius territoris. També caldrà ressituar les relacions amb Andorra i la Catalunya nord.

Una de les avantatges de disposar d'un nou estat, és la possibilitat d'aprovar normatives i desenvolupar polítiques de suport, tenint en compte les necessitats i idiosincràsia del propi sector cultural català. Caldria que el nou estat modifiqués ràpidament els models legals i de governança que dificulten la vida cultural: rebaixar l'IVA cultural; potenciar el mecenatge i en particular el microfinançament; substituir la cultura burocràtica de l'administració per la de l'eficàcia, la transparència i el servei al ciutadà; potenciar els projectes més innovadors i socialment compromesos; protegir la diversitat cultural interna; enfortir les estratègies d'internacionalització; etc. En aquest darrer àmbit cal evitar copiar errors, fent un rigorós exercici cost-benefici abans d'endegar models caducs, ineficients o prepotents (com el de l'Instituto Cervantes o l'AECID). Per lluitar contra la probable exclusió (com a represàlia) de la Unió Europea caldrà signar ràpidament acords multi i bilaterals, entrar a formar part de l'Espai

econòmic europeu, i fer evident la densitat d'interessos culturals, econòmics, polítics i de seguretat en joc.; és a dir, substituir la política grandiloqüent pel pragmatisme.

Més enllà de l'acció exterior, els principals reptes són d'ordre intern: saber aprofitar la capacitat d'adaptació del sector cultural i la finestra d'oportunitat que tot canvi radical comporta. Existeix el potencial demogràfic, educatiu, social, de connectivitat en xarxa, d'esperit d'emprenedoria i capacitat crítica per a construir una societat i un sector cultural més eficient, eficaç, competitiu i equitatiu. Caure en la temptació endogàmica i proteccionista seria suïcida. El cost inicial d'una separació traumàtica s'ha de compensar establint un sistema cultural i polític nou. Per a molts, l'oportunitat d'establir unes relacions de no dependència i d'igualtat en el marc ibèric, compensa el sacrifici del procés de separació. Però no per a tots, motiu pel qual caldrà donar suport als que més hi perden i reconstruir ponts d'entesa i col·laboració. Ara bé, els escenaris de futur dependran de la confiança que la ciutadania de Catalunya donin a les diverses forces polítiques. El nostre repte particular consisteix en que la cultura tingui el pes que és mereix, però això depèn del compromís i la capacitat d'influència dels actors culturals en la construcció del nou país.

Escenari 2: Pacte amb l'estat, amb major autonomia política, fiscal i cultural per a Catalunya

Tot pacte amb l'estat, si es percebut com a suficient per una àmplia majoria de catalans, aturarà les reivindicacions (com va passar després de l'acord posterior al referèndum quebequès), i permetrà al conjunt de sectors econòmics, socials i culturals ressituar estratègies, expectatives i resultats. Evidentment, tot dependrà de l'abast del major grau d'autonomia obtinguda. En tot cas, es posarà de nou el comptador a zero per un període renovat de desenvolupament cultural.

Ara bé, ambdues parts ho viuran com una concessió inacceptable (per més que en el teatre de la política s'expliqui com a victòria) donada la respectiva impossibilitat per imposar radicalment la seva opció sobre l'altre. La raó per la qual de moment aquest escenari no està sobre la taula (per part espanyola no hi ha cap proposta creïble que modifiqui l'actual status quo cap a més autonomia real) és degut al seu convenciment de que poden guanyar, no els cal cedir i és molt difícil de gestionar internament (sublevació de les bases espanyolistes i d'unes comunitats autònomes que no volen sentir a parlar de federalisme asimètric). La seva hipòtesi és que el poder dur està en l'estat (instruments jurídics, judicials, militars, serveis secrets i diplomàcia) i que la part catalana és més dèbil, dividida internament i no disposada a saltar al buit. Amb unes poques cessions parcials, i alguns plats de lleties per aquells agents clau o favorables a la causa unionista, creuen poder reconduir el procés. Tanmateix, l'onada sobiranista és massa àmplia i transversal per fer-la callar si no hi ha una concessió suficient. Per

altra part, la necessitat de pacte és al meu entendre imprescindible si Espanya pretén ser un país autènticament democràtic, respectuós des de l'esperit –no només des de la norma – amb la diversitat interna.

D'acord amb aquest escenari, l'acord passa per un pacte fiscal i pel blindatge real de competències en cultura, donat que les competències exclusives previstes en els dos Estatuts d'autonomia s'han vist laminades progressivament amb arguments com, per exemple, la unitat de mercat. Per aquest motiu i per a que fos eficient, aquest blindatge no només caldria estendre'l a educació i als mitjans de comunicació, sinó que hauria de tenir efectes transversals. És a dir, hauria d'afectar també la dimensió fiscal, laboral, les relacions internacionals, el desenvolupament tecnològic o la unitat de mercat d'aquests sectors, ja que és en el potencial desenvolupament d'aquestes dimensions on es notaria la diferència.

Pel que fa a un pacte fiscal semblant al concert econòmic basc o navarrès (malgrat que probablement no seria tan generós com el seu), la disponibilitat de més recursos i una major autonomia legislativa en l'àmbit fiscal permetria desenvolupar millor el sector cultural. Per exemple, seria possible aprovar una llei de mecenatge cultural, tal com ha fet el Parlament de Navarra, o dotar-se d'un marc normatiu més apropiat a l'especificitat econòmica i cultural catalana. Cal tenir en compte, en aquest sentit, que la proximitat als decisors polítics i el major grau d'exigència i de dinamisme de la societat civil catalana permeten preveure una política un pel menys subordinada als interessos oligàrquics. Aquest fet, tanmateix, depèn de la composició de forces del Parlament català.

El principal problema d'aquest escenari és l'escassa confiança entre les parts que el veuran com un acord tàctic i no com un pacte estratègic estable, on ambdues parts guanyen. Per part espanyola, evita el perill de fractura de l'estat, amb les conseqüències simbòliques, econòmiques i de potencial implosió de l'estat per propagació de la via independentista a altres territoris. Ara bé, el concert econòmic qüestiona la viabilitat de l'actual model fiscal –donat el gran pes de l'economia catalana en el conjunt espanyol –, cosa que obligaria a redefinir el sistema i posar en qüestió els mecanismes de distribució dels recursos pressupostaris i els seus beneficiaris. Per altre cantó, tota cessió o blindatge en cultura, educació o mitjans de comunicació, representa la pèrdua de capacitat d'influència de l'estat per crear una identitat espanyola homogènia, sense entendre que en societats lliures, democràtiques i que fomentin la diversitat cultural, la manipulació des dels estats no hauria de donar-se en cap sentit.

Per part catalana, l'experiència de l'incompliment de pactes o la seva erosió progressiva a través de lleis orgàniques o interpretacions restrictives per part d'un

tribunal constitucional polititzat fa que tot acord es vegi com a temporal. L'estratègia del peix al cove es basa en aprofitar cada moment de debilitat relativa del poder central per arrencar concessions, sovint reiteracions donat l'incompliment de pactes anteriors.

L'avantatge d'aquest escenari és que obliga a l'estat a espanyol a acceptar la realitat del país, amb identitats nacionals i culturals asimètriques, fet que li permetria posar-se a l'avantguarda dels països respectuosos amb la diversitat cultural. Al mateix temps, no ha d'assumir el trencament intern, el sentiment de fracàs i pèrdua, i el progressiu desmembrament de l'estat provocat per la independència de Catalunya. Implicaria un model de "conllevancia orteguiana" adaptada al segle XXI. Aquest escenari podria convèncer una part molt important de la societat catalana –no només les elits econòmiques– i una no menyspreable de l'espanyola.

Escenari 3: Manteniment del status quo polític actual

Aquest és el pitjor escenari possible donada la intensificació durant els darrers anys de la laminació de competències per part de l'estat central i la creixent dificultat del sistema espanyol per acceptar la idiosincràsia i les expressions de catalanitat. El manteniment formal del status quo implica de fet la recentralització política, econòmica i cultural, i un retrocés clar en l'autonomia política de Catalunya. Cal tenir en compte, així mateix, les seqüeles generades pel procés independentista. A ambdós costats, s'ha estès un cert clima de malfiança, o si més no, la pèrdua de la confiança necessària per bastir un projecte comú compartit.

Aquest fet té clares conseqüències negatives pel desenvolupament del sector cultural català, ja que passa no només a ser subsidiari, sinó suspecte d'insubmissió (per alguns, fins i tot de traïció). Aquest fet ja es comença a notar en la pèrdua de llibertat d'expressió dels catalans que treballen en les agències estatals, a Madrid o a l'estranger. Malauradament també es nota en la reducció de les contractacions (i dels patrocinis empresarials) d'aquells artistes o d'aquelles propostes amb un accent massa català. Els mitjans de comunicació de referència pels operadors culturals espanyols són el Mundo, El País o l'ABC, ja que La Vanguardia i els altres diaris catalans no són llegits pels programadors i els intel·lectuals hispans.

A Catalunya el desànim col·lectiu pel fracàs del procés no només pot qüestionar l'encert d'haver intentat exercir el dret a decidir, sinó generar un conjunt de respostes contradictòries: des de provocar reaccions de resistència numantina (endogàmiques i empobridores per definició), a comportaments mesells, de folklòrització de les expressions autòctones i d'acceptació subordinada al sistema cultural i comunicatiu

espanyol. Al mateix temps, és probable que legítimi i vigoritzi als col·lectius favorables a l'unionisme cultural i polític.

Pel costat espanyol, haver guanyat el pols al desafiament independentista pot impulsar actituds de prepotència acompanyades de malfiança envers tot allò genuïnament català. Segurament l'actitud obstruccionista davant qualsevol proposta catalana serà més gran, amb el que es generalitzarà l'actual tendència a portar la majoria de lleis aprovades pel Parlament català al tribunal constitucional (i per tant deixar-les temporalment suspeses). El manteniment formal del status quo actual serà viscut com un gran èxit de l'estratègia espanyola per superar el repte plantejat pel "órdago soberanista catalán". L'objectiu consistirà en impossibilitar que es pugui reproduir en el futur un procés semblant pel dret a decidir, no només a nivell legal sinó moral. Això implicarà una estratègia a molts nivells. Probablement passarà per apropiari-se d'alguns símbols (com ja han fet amb la Constitució o amb l'acceptació folklòrica de la senyera, enfront de l'estelada). També l'enfortiment de la lògica clientelar ja que permet callar boques i donar cops de bastó als díscols. El principal risc d'aquesta gastada estratègia és la seva escassa eficàcia en societats obertes, apoderades i democràtiques. L'esperança és la capacitat històrica de resistència dels catalans en situacions de repressió. Tanmateix, el cost cara al desenvolupament d'una cultura autòctona normalitzada serà gran.

Epíleg

En conclusió, els costos i els beneficis de la potencial independència de Catalunya pel sector cultural del país depenen de l'escenari que s'acabi imposant, i del procés que el condueixi. Tota situació de canvi comporta guanys i pèrdues per a les diferents parts involucrades. Quan aquesta és radical s'obren finestres d'oportunitat que poden implicar més guanys que pèrdues, però tot depèn de la durada i cruesa del procés. Com més llarg, pitjor. Donat que la humanitat no sap gestionar bé les incerteses, ni les oportunitats que se li presenten, cal esperar que la creativitat sàpiga ser mirall de les contradiccions i les esperances socials. Potser des d'aquest punt de vista, podem continuar sent optimistes observant la vitalitat social –sovint contradictòria – que caracteritza el procés.

Lluís Bonet.

Barcelona, febrer de 2015